

EREVNA

Årg. VIII

N:r 3

1951

Innehåll

Luk. 3:1-15.	
Av Hugo Odeberg.	33
Luk. 22:31-38.	
Av H. Odeberg, ref. John Thörnqvist.	35
Joh. 6:52-66.	
Av H. Odeberg, ref. L. Byström.	38
Kol. 1:12-23.	
Av H. Odeberg.	41
1 Joh. 3:1-6	
Av H. Odeberg.	44
Innebörden i och omfattningen av Jesu Kristi korslidande.	
Av Hugo Odeberg, ref. Bengt Pleijel.	47

Innehållsförteckningen i slutet av häftet och sidhänvisningar i texten enligt originaltexten.

Luk. 3:1-15.

Av Hugo Odeberg.

Johannes framträdde som förberedare för Kristus och predikade »metánoia». Översättningen »bättring» är alldeles missvisande, ty det uppfattar man som förbättring. Man har något som är funktionsdugligt, men det bör läggas något till, det måste förbättras. Metánoia svarar mot hebreiskans teschubah. Denna sak måste betonas, ty den är inte i praktiken välkänd.

I teschubah har vi bilden av någon som går på en väg i viss riktning och vänder sig om i rakt motsatt riktning. Människans hela situation är att hon har brutit med Gud och vill vara självständig, hon vandrar från ljuset, från livet i en riktning som är bestämd av livets dödare från begynnelsen. Metánoia betyder en omvändning av sinnet i rakt motsatt riktning.

Johannes kommer och predikar, kerýssån, såsom den som har ett gudomligt budskap anknutet till Skriften. När profeten fick ordet, så låg i detta ord ordet om den som skulle komma som förelöpare och förkunnare av det som Jesus skulle förkunna. Märk likheten i vad Johannes och Jesus förkunnar.

»Vem har intalat er att försöka fly undan den kommande vredesdomen?» När man är på väg bort från Guds kärlek, så bör man lägga märke till att det då sägs: gennémata echidnón, ormmygel, och detta till dem som kallas Abrahams barn. Människornas illusion om sitt förhållande gör att de menar: »Vi är

Abrahams barn och bestämda av det som är gott.» Men så uppenbaras det att vi med vår strävan går hän mot det som är ont, ledda av den gamle ormen genom frestelsen och förvillelsen.

Luk. 22:31-38.

Av H. Odeberg, ref. John Thörnqvist.

»Simon, Simon, se, Satan har begärt att få sålla er som vete. Men jag har bett för dig att din tro inte skall bli om intet.» Observera att Jesus här tilltalar Simon som den genom vilken han tilltalar de andra. »Satan har begärt ... *er*». Liksom Kristus innefattar hela mänskligheten, så är Simon representanten för de tolv, han talar för alla lärjungar, även för hela framtiden. Det är en sak som i protestantisk kristendom kommit i skymundan genom motsatsställningen till påvens anspråk på Petrus' stol. Man har tappat bort det faktiskt nytestamentliga i Petrus' ställning, detta att Simon verkligen är representanten för de tolv.

Jesus talar här inte bara till Simon utan till alla som velat tro på honom. Vi är också med i detta »*er*»: Satan har utbett sig *er*. Det är här en allusion till Job 1:6 ff. De som hörde detta var så hemma i Skriften att de kom att tänka på denna parallell till berättelsen om Job. Och de visste alltså vad det innebär att sållas som vete, att det betyder att de skall utsättas för vedermödor, de yttre vedermödor som förhållandena i den tidsålder de lever i, leder till. Men de yttre vedermödorna leder i sin tur till andliga. Märk hänvisningen till Job. För honom gick prövningen ut på olyckor, men dessa förde ju med sig en prövning av hans tro. Se också Dav. ps. 73. Sedan hänvisas också till den seger som vinnas, när tron inte försvinner. Detta ordet om sållandet bör först och främst sättas i samband med Jobs lidande men också det som sedermera sker med Petrus. Petrus' ord »Herre, med dig är jag beredd att gå både i fängelse och i döden» pekar hän mot förnekelsen.

»När du en gång omvänt dig», vers 32: epistréphesthai är ett av orden för att vända helt om på vägen bort från Gud till honom. Det motsvaras i Gamla testamentet av schub, vilket väsentligen har två översättningsmöjligheter med en och samma betydelse: metanoéå, som vi har i Jesu predikan: »Vänd om och tro evangelium.» Vidare kan schub översättas med epistréphå. Vad ligger i det som Jesus här säger? Först och främst det fruktansvärda att Petrus är på väg bort från Gud. Petrus som blivit tillsatt av Kristus att vara klippan på vilken församlingen skall byggas, han måste höra uppmaningen: schub, vänd om!

Märk även följande termer i texten:

aitéå, utbe sig, såsom Satan gör när det gäller Job. Satan har ingen självständig makt, han kan ingenting skapa, han kan bara utbe sig och förvända det av Gud skapade. Han utber sig, liksom han en gång perverterade hela mänskligheten. Hur kunde mänskligheten bli perverterad av Satan? Förutsättningen för detta var att mänskligheten fanns till, att den var skapad av Gud, ty Djävulen kan aldrig skapa.

déomai betecknar en bön om barmhärtighet, om förbarmande, såsom i Davids botpsalmer, där man ber om selichå. Jesus ber nu för lärjungarna om förbarmande, om förlåtelse, liksom han bad för dem som korsfäste honom: »Fader förlåt dem.» I klass med dessa som korsfäste Jesus ställs nu Petrus.

Mot Satans bön står alltså Kristi åkallande. Kristi bön är något att lita på. Med den tro som Petrus själv hade var det inte bättre beställt än med hans trohet. Den tro däremot som han fick genom Jesu Kristi bön om förbarmande, den tron följde sedan Petrus, när han hade det bakom sig att han förnekat, gått bort och vänt om.

Här utpekas den egendomliga trygghet, som lärjungarna hade, när Jesus var med dem och de med sin ringa tro förtröstade. Nu skall de få känna vad det är att ingenting ha med

sig, medan Jesus gått bort från dem. Nu skall de ha svärd, varmed menas Guds ord. »Här är två svärd», säger de, vartill Jesus svarar: »Det är nog», d.v.s. det är nog talat nu.

Detta bör ses på samma sätt som Ef. 6, där det talas om vilken strid vi egentligen har att utkämpa, en strid, inte mot kött och blod, utan mot de osynliga makterna. »Tag därför på er hela Guds vapenrustning». När lärjungarna gjorde det, var det nog för dem.

Joh. 6:52-66.

Av H. Odeberg, ref. L. Byström.

I alla evangelierna, inte minst i Johannesevangeliet, framträder bilden av olika åhörarens missförstånd av vad Jesus säger. De vill inte fatta det.

V. 60: »Det här är ett hårt tal. Vem står ut med att höra det?» Akouein, schama, har nyansen »ta emot det sagda, lyda».

Det missförstånd som här begås är visserligen grovt i och för sig i förhållande till Jesu ord, men man bör inte anse det grovt i förhållande till sin egen förmåga att begripa. När vi hör om en Nikodemus, den samaritiska kvinnan, judarna, lärjungarna, att de missförstår Jesu ord, får vi nämligen inte tänka att vi nått ett högre stadium och inte missförstår så grovt som de. Ty då missuppfattar man missförståndet och konstruerar ett missförstånd som är grovt nog för att man skall känna sig överlägsen: »Vi förstår visserligen inte Jesu ord helt, men vi missförstår ändå inte så grovt som de där lärjungarna och judarna gjorde.»

Det är kännetecknande för hela den moderna teologin och exegetiken att man känner sig överlägsen Jesus och begriper allt vad Jesus sade, och i synnerhet känner till hans begränsning. Men också den som har en viss vördnad för Jesus menar: »Vi kristna missförstår inte så grovt.»

Jesus talar om sitt kött och blod i sin undervisning i synagogan, i en utläggning vid gudsstjärnen, och då säger judarna till varandra: »Hur kan han ge oss sitt kött att äta?» Vi menar oss förstå att Jesus här syftar på något andligt eller på nattvarden, medan judarna tror att det var om sitt kött och blod han talade. Men det är inte judarnas grova missförstånd som

Johannesevangeliet tar fasta på, utan de fina misstagen, de som kan anses representativa. Evangeliet fattar inte sådana missförstånd i sikte som nu inte längre har aktualitet, utan sådana som alltid finns med, liksom Jesu ord alltid är aktuella.

Tills vidare kan och bör här ses bort från nattvarden. Det är för övrigt någon som uttryckt det förhållandet bra: »Det som här är meningen är inte nattvarden, utan nattvardens mening framgår genom det Jesus här säger.»

Här betonas alltså »kött» och »blod». I vilken kategori, vilken typ av Jesus-ord skall detta inrangeras? Det bör hänföras till den typ av Jesus-ord, där han tydligtvis griper till så drastiska och realistiska uttryck som möjligt just i avsikt att förhindra en s.k. andligt-spiritualiserande tolkning, som inte alls blir andlig utan i stället förlorar sig i tomma intet.

Om Jesus sagt: »Ni måste ta emot Kristus», så hade de inte missförstått det så, att det blivit alltför fysiskt, utan de hade förstått det så andligt att det Jesus velat säga kommit bort. Det som här betonas är det reala, äta kött (»tugga» står det egentligen) och dricka blod. (Naturligtvis kan det här aldrig vara fråga om någon »teofagi». Det är helt uteslutet.)

Så har vi den andra skenbara antinomin: v. 63. Efter att det talats om nödvändigheten att äta Jesu kött och dricka hans blod, säger han: »Det är Anden som ger liv, köttet är inte till någon nytta. De ord som jag har talat till er är Ande och är liv.» Här förekommer ingen korrigerande av det förut sagda. Det är klumpigt och dumt, när man t.o.m. velat tänka sig ett senare tillägg här av en annan penna. Det här är typiskt för vad Johannesevangeliet antecknar. Här är fråga om verkligt svår-gripbara saker.

Först betonas det reala, att Kristus inte kommer till människan som en idé, som principen för livsföringen, för känslan, utan här talas om ett sådant upptagande av Kristus som när man tar i sig föda, vilken bygger upp hela varelsen. Till

detta sägs nu någonting om Jesu ord: »Det är Anden som ger liv, köttet är inte till någon nytta.» Det står inte som motsättning till det förut sagda om att äta Jesu kött och dricka hans blod, utan det är det köttsliga hos människan som här ställs i motsättning till det andliga. Det är en för åhörarna förtrogen bild, när man talar om kött och blod som beteckning för det mänskliga. Det som härstammar från kött och blod kan inte utträta något. Det kan endast den Ande som är i Jesu ord. När pneuma sätts emot sarx är det inte en motsättning mellan idé, något abstrakt å ena sidan, och det konkreta å den andra, ty pneuma är något lika konkret som sarx.

När Jesus talar om att födas av vatten och Ande, så tar han inte bilden av det som hör till tänkandet och ställer detta mot det kroppsliga, utan han begagnar bilden av andedräkten, luften, som ständigt är nödvändig för en. Ordet, Kristi ord, i vilket han själv innesluter allt gudomligt ord, står i visst förhållande till människan; inte bara så, att man i sitt dagmedvetande observerar den idé, den tanke, som är i ordet, utan det införlivas med hela varelsen, så att det är något som ständigt andas in och andas ut, liksom vi inte andas bara någon gång, när vi tänker på det. Andning är något, i vilket man oavslåtligen lever.

Ordet om Ande och liv går ännu längre i samma riktning än uttrycket äta kött och dricka blod, det är inte en motsättning till utan en tillspetsning av detta.

Kol. 1:12-23.

Av H. Odeberg.

Det kan ju sägas om alla nytestamentliga texter att de är så outtömliga att en uttömmande utläggning inte kan ges. Men det gäller i synnerhet om denna, som är en sammanfattning av Paulus' hela kristologi. Den kan få bli utgångspunkten för att påpeka en viss sak som lätt glöms bort men som är av betydelse, nämligen det *universella* hos Kristus och i evangeliet.

Lägg märke till vers 14: en hå éckomen tän apolýtrásin, tän áfesin tån hamartiån, det är ju evangelium: syndernas förlåtelse. Men så följer omedelbart: »*Han* är den osynlige Guds avbild, förstfödd före allt skapat ...» När aposteln talar om Frälsaren, är det alltid i medvetande om vem denne Frälsare är, att han är denne universelle Frälsare som är Frälsaren för *universum*, den genom vilken hela universum kommit till. Detta är något som inte bara sägs här utan som bildar bakgrunden till allt vad Paulus säger och allt som står i hela Nya testamentet. När det talas om Kristus Jesus i evangelierna, så är det frågan om den Kristus Jesus som är Logos, som var hos Gud och genom vilken allt blivit till. Aldrig någonsin kan man tala om Kristus i Nya testamentet utan att det är frågan om denne Jesus.

Det är lätt att göra sig *bilder* av Jesus, *föreställningar* om Jesus. »Jesu liv»-framställningar har vårt århundrade många: läraren, det religiösa geniet, den oändligt kärleksfulla människan, han som kom med ett alldeles nytt budskap om Gud.

Den nytestamentliga bilden utgår alltid från den Jesus Kristus som var av begynnelsen, som är gudomlig i avseende på skapelsen, frälsningen och fulländningen: »skapelsens förstfödde i vilken skapades allt i himlen och på jorden, det syn-

liga och det osynliga, éjte thronoj éjte kyriótätes éjte archáj éjte exusíaj.» Det är betydelsefullt vad som här sägs om troner och herradömen, furstar och myndigheter. Det sluter sig närmast till det föregående: »allt osynligt».

Allt synligt och allt osynligt hör till skapelsen. Inte bara det fysiska universum och människovärlden hör till skapelsen, utan också de osynliga makter som ligger bakom, och av vilka de synliga makterna är avspeglings. Det är klart utsagt att det finns änglaväsen och en änglahierarki som inte faller inom människogenerandet eller djurvärlden, men som har anknytning till människovärlden. Barnens änglar ser alltid den himmelske Faderns ansikte, barnen har anknytning till den gudomliga närhetens änglar.

Det talas om makter som deltagit i syndafallet och följt med i detta. Diabolos, mandråparen från begynnelsen, i vilken sanningen inte är (Joh. 8.), framstår som initiativtagaren till syndafallet. Men så finns det också makter som följt med i detta. Maktkoncentrationen i dåtidens värld, kejsaren och världsriken, hör in bara det synliga till. I dessa världsriken verkar osynliga makter och herradömen.

Världens makter sammanslöt sig till en enda vilja, när Kristus kom till världen, för att förintna honom. Det är denna främmande makt, som står emot Kristus, som kallas kosmos. Men i sin skapelse, tillblivelse, existens, faller den inte utanför Gud, »Gud som danar det goda och *skapar det onda*». Kosmos är ktisis. Denna värld, som sammansluter sig mot Kristus, har blivit till genom honom.

Thronoi är lika med de osynliga makterna, men också deras synliga uttryck och representanter i världen, både de goda och de onda. Allt har skapats i honom och till honom, han är dess slutmål. Till sin existens, verklighet, är de helt beroende av honom. Han är begynnelsen i verkligheten, förstfödd från de döda.

Vem är det som förintas på korset? Det är han genom vilken hela världen har blivit till och i vilken den existerar. I och med att han tänks bort, försvinner det alltsammans. Här är fråga om förutsättningen för hela världens existen.

Det är inte så, att världen hatar Kristus, därför att den inte vet om, inte har lärt känna, Kristi kärlek. Hatet beror just på känslan av denna gudomliga kärlek. Ju större gudomlig kärlek som möter världen, desto större blir dess hat mot denna kärlek. Om Kristus mötte världen med likgiltighet, skulle han inte tas emot med detta fanatiska, frenetiska hat.

Denna onda vilja, som möter Kristus med hat, är till sitt ursprung en vilja till självständighet, till att slippa vara beroende av Gud. Eftersom Gud är den i vilken livet består, synéstaken (vers 17), blir viljan till självständighet en vilja till självförintelse och död. Den blir inte en vilja till större makt och kraft och livsutveckling, utan en pervers vilja till utplåning och självförstörelse. Döden är konsekvensen av den fallna och från Gud bortvända världens vilja. Det finns hos människan en hemlig längtan efter självförintelse, som särskilt tydlig kommer fram i hårda och upprörda tider. Man skall inte tro att självbevarelsedriften hos människor är starkare än självförstörelsedriveten. Det förhåller sig alldeles tvärtom.

Viljan till liv uppenbarar sig hos Kristus, pråtótokos ek tån nekrån. Bland dessa döda som går i sin självförintelsevilja ända till döden, där har han gått in och tagit allt detta på sig och burit det, så att han blir förstfödd *från* de döda.

Det behagade Honom att hela fullheten av Guds uppenbarelse och kärlek, schekína, tog sin boning i honom.

1 Joh. 3:1-6

Av H. Odeberg.

Detta första Johannesbrev är ett enkelt brev men så ofattbart djupt genom sin enkelhet. Här står nu: Πᾶς ὁ ἐν αὐτῶ μένων οὐχ ἁμαρτάνει. Denna text och tolkningen av den kunde vara ett strålande exempel på hur det kan gå för den som inte läser Bibeln i övrigt, hur han ur denna text skulle kunna få ut sådant som skulle ge en helt annan mening än Johannes avser. Men den som först läser igenom åtminstone hela första Johannesbrevet måste också ha sett det ordet: »Om vi säger (eller »tänker», ty »säga» och »tänka» uttrycks här på samma sätt) att vi inte har synd, bedrar vi oss själva och sanningen är inte i oss.» Nu är problemet alltså detta: Hur kan det på ena stället heta att vi har synd och på det andra att den som är i Kristus inte syndar? Den förklaringen är orimlig att Johannes inte skulle ha vetat vad han säger. Detta brev är nämligen utarbetat utifrån en lång erfarenhet och förtrogenhet med Kristi ord och uppenbarelse, varför allt här måste vara sagt utifrån en sammanhängande åskådning. När det såsom här är fråga om två skenbart motsatta uttalanden måste man fråga, om inte de båda uttalandena säger samma sak utifrån samma helhetsuppfattning. I vilket fall skulle det passa in, att Johannes både skulle kunna säga så som här i vers 6: »Den som förblir i honom syndar inte» och såsom i 1:8: »Om vi säger att vi inte har synd, bedrar vi oss själva och sanningen är inte i oss»? Det skulle vara tänkbart i det fall att detta är sagt som kritik av en speciell åskådning, vilken här bemöts. Detta riktas också mot vissa särskilda idéer. Vi känner t.ex. en sådan som dykt upp redan i urkristendomen och som går ut på att

den pånyttfödde är en gudomlig människa, som inte kan göra orätt. Denna lära har evolverat ur apostlarnas egen undervisning, men de bemöter den också omedelbart som ett missförstånd. Jesu ord »Ett bra träd kan inte bära dålig frukt. När trädet är bra, så måste också dess frukt vara bra» innebär en alldeles specifik kristen lära i motsättning till den fariseiska uppfattningen, att man kan börja ett liv där man gör det som är rätt. En syndare, rascha, är den som gör orätt utifrån de givna reglerna. Jesus säger däremot: Ett dåligt träd kan inte bära bra frukt, men det går att bli en ny människa. Då kan detta tillämpas: Vi har blivit Guds barn. »Se, vilken kärlek Fadern har skänkt oss: att vi får kallas Guds barn» (v. 1.). Detta är ett faktum. Genom Kristus har han tagit dem till barn, givit dem sin Ande, sitt ord, och därigenom kan de leva. Följaktligen är nu allting tillåtet, säger man. Den gamla skillnaden mellan rätt och orätt har nu upphört, man kan nu göra sådant som förr bedömdes som orätt. Och den som inte vänt om och blivit ny, han arbetar i det ondas riktning, även och mest när han gör det goda och när han har för avsikt att göra gott. Så vänder man upp och ned på detta och säger: Vad man än gör när man är ett bra träd, måste det tjäna det goda. Med hänsyn till denna åskådning är det rimligt att Johannes kan säga till dem som rättfärdigar det orätta: »Den som förblir i honom syndar inte. Den som syndar har inte sett honom och känner honom inte.» Det orätta handlandet är synd och hör inte med till det nya livet. Det är ett missförstånd att det skulle finnas plats för det orätta i det nya livet. Därför att man blivit ett gott träd, får man inte ha vilka frukter som helst. Ett bra träd bär bra frukter.

Om vi tror att vi inte har någon orätt, bedrar vi oss själva. »Den som förblir i honom syndar inte.» — Båda dessa uttalanden, som skenbart är motsatser, blir förklarliga, om man ser dem i motsats till det motsägelsefulla kravet hos dessa som blivit kallade libertinister. De säger just detta: Den ur världen

uttagne är syndfri. Den som så är uttagen kan inte göra orätt, ty vi lever i honom, Kristus, och kan därför bara göra gott. Denna åsikt har dykt upp gång på gång under historien och går par om par med den skenbart motsatta, den fariseiska synen. Därför är detta ord alltid lika aktuellt: »Pröva er själva» (2 Kor. 13:5).

Här är det fråga om den ständiga, förblivande föreningen med Kristus. Guds-barns-benämningen avser något verkligt, detta att ha Kristus ständigt för medvetandet, att själv inte vara något, att han är allt.

ἀγνίζει ἐαυτὸν καθὼς ἐκεῖνος ἀγνός ἐστιν, v. 3.
»Att helga sig själv» hör till den typ av ord som genomlöper Skriften. »Var heliga, ty jag är helig.» — »Var fullkomliga, såsom er Fader i himlen är fullkomlig.» Var fullkomliga med hans fullkomlighet, ty någon annan fullkomlighet finns inte. Med detta som bakgrund bör man se det ordet »helga sig själv». Det finns ett paulinskt ord, som ger relief åt detta, Fil. 2:12: »Arbeta med fruktan och bävan på er frälsning ... Ty Gud är den som verkar i er, både vilja och gärning, för att hans goda vilja skall ske.» Det är inte vilken vilja som helst, utan det är fortfarande fråga om Guds goda vilja.

Innebörden i och omfattningen av Jesu Kristi korslidande.

Av Hugo Odeberg, ref. Bengt Pleijel.

Det förefaller som om man tappat bort innebörden i Jesu Kristi korslidande under det sista århundradet. Man hänvisar till vad Kristus offrade och vad lidande han utsatte sig för och hur stort hans lidande var. Man stannar då bara vid bilden av det lidande som en vanlig människa har, när hon ger sitt fysiska liv. Man tänker på den smärtfyllda korsdöden, spikarna genom hans händer och fötter. Men om tanken på Kristi lidande begränsas till detta så är det nog många som lidit lika mycket som han. Om denna invändning görs från icke-kristet håll, så får man, om man är ärlig, instämna.

Jesus Kristus är emellertid från begynnelsen, förstfödd före allt skapat. I korslidandet ger han sitt *gudomliga* liv. Hans lidande är samtidigt ett rent *mänskligt* lidande, inte exklusivt utan inklusivt, han är den som i sig innefattar hela mänskligheten. För det första ger han sitt *eget* liv, och för det andra är det inte bara fråga om den enskilda människan Jesus och hans lidande, utan han ger hela mänsklighetens liv. Korsdöden innebär inte bara genomborrade händer eller ångesten och kampen, inte bara Jesu plågor i dessa timmar, utan på korset bar han vartenda lidande som överhuvud förekommit eller skall förekomma från tidsålderns början till dess slut, inte taget exklusivt utan inklusivt: lidande av alla slag: tortyr, förtryck, förföljelser, men också syndens lidande. Jesus lider på korset en sådan nöd för varje människas skull som varje människa själv skulle ha lidit om hon verkligen fått samvetet väckt och

sett vidden av vad hon gjort. Allt andligt, psykiskt och lekamligt lidande innefattas i den kalk som Jesus måste ta emot: »Om det är möjligt, låt denna kalk gå ifrån mig.» Det vore helt förvänt att tänka sig denna kalk bara som ett individual-mänskligt lidande.

Innehåll: *H. Odeberg*, Luk. 3:1-15, sid. 33. Luk. 22: 31-38, sid. 35. Joh. 6:52-66, sid. 38. Kol. 1:12-23, sid. 41. 1 Joh. 3:1-6, sid. 44. Innebörden i och omfattningen av Jesu Kristi korslidande, sid. 47.

EREVNA. Utgivare: Prof. H. Odeberg, Box 91, *Lund*. Ekonom: Edilen Teol. Kand. Viktor Rydqvist, Akad. Fören., *Lund*. Distribution: Teol. Kand. Helmer Hansson. Red. o. exp.: S:t Månsгатan 6 a, *Lund*. Årsmedlemsavgift inclusive pren.avg. 7:- kr. Stödjande bidrag *ad lib*. Postgirokonto nr 27 11 04 Erevna, *Lund*.

*Lund 1951. Carl Bloms Boktryckeri A.-B.
Språkligt bearbetad 2002.*